

SZAKPOLITIKAI JAVASLAT - 2025 No.1

HOGYAN SZÁMOLJUK FEL A SZEGÉNYSÉGI CSAPDÁT MAGYARORSZÁGON?

Az Egyensúly Intézet szakpolitikai
javaslatai a szegénységben élők
foglalkoztatásának növeléséről

**Egyensúly
Intézet**

Hogyan számoljuk fel a szegénységi csapdát Magyarországon?

Az Egyensúly Intézet szakpolitikai javaslatai a
szegénységben élők foglalkoztatásának növeléséről

2025-01

A szakpolitikai javaslatcsomag a
Friedrich-Ebert-Stiftung támogatásával készült.

Felelős kiadó: Boros Tamás,
az Egyensúly Intézet igazgatója

2025. február

© Egyensúly Intézet

Magyarország jövő időben ►►

Egyensúly Intézet

TARTALOMJEGYZÉK

Vezetői összefoglaló	3
1. Mi a probléma?	6
2. Kiket érint a szegénység Magyarországon?	7
3. Kiket vonhatunk még be a munka világába?	10
4. Az Egyensúly Intézet szakpolitikai javaslatai a szegénységben élők foglalkoztatásának növeléséről	15

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

01

Magyarország az Európai Unió egyik legszegényebb tagállama: a vásárlóerő-paritáson mért tényleges egyéni fogyasztás alapján az utolsók, az egy főre jutó GDP alapján pedig hátulról a hatodikak vagyunk EU-s tagállamok mezőnyében. Az elmúlt bő évtized látványos gazdasági növekedése ellenére ma is mintegy 2,5–3 millió honfitársunk él szegénységben. Ráadásul ha valaki szegénynek születik Magyarországon, nagy eséllyel az is marad. Mindez nem csak az egyén problémája: a szegénység a magyar gazdaság egészének lehetőségeit visszaveti.

.....

02

Nemzetközi és hazai tapasztalatok is alátámasztják, hogy a probléma mérséklése nem kizárólag a szociálpolitika feladata. A szegénység tartós visszaszorításának, a társadalmi mobilitás megerősítésének leghatékonyabb eszköze a nélkülözők segítése abban, hogy visszataláljanak a munkaerőpiacra, illetve hogy kevésbé legyenek kitettek a munkaerőpiac változásainak.

03

Az Egyensúly Intézet számításai szerint a hazai foglalkoztatottságot legalább 463 ezer fővel lehetne bővíteni. A potenciális munkaerő-tartalék legnagyobb része a fiatalok, a 15–24 éves korosztály köréből kerül ki. Emellett számottevő tartalék rejlik a középfokú végzettséggel rendelkező, 60 év feletti férfiak, illetve a közép- és felsőfokú végzettségű, 60–74 éves nők körében. Az Egyensúly Intézet úgy számol, hogy a foglalkoztatottság növelése középtávon akár 5–7 százalékkal is bővítheti a GDP-t – ez 2024-es árakon 4050–5660 milliárd forinttal magasabb kibocsátást jelentene.

.....

04

Hozzunk létre különleges munkahely-teremtési zónákat, amelyekben az állam munkahelyteremtési kedvezményeket biztosít a hátrányos helyzetű településeken működő vállalkozások számára!

05

A munkaerőpiaci kirekesztettség csökkentése érdekében emeljük 18 évre a tankötelezettségi korhatárt! Legyenek jogosultak öt hónapig tartó, csökkentett összegű (a nettó minimálbér 90 százalékának megfelelő) álláskeresési járadékra azok az álláskeresők, akik nem rendelkeznek megfelelő idejű munkaviszonnyal a rendes jogosultság megszerzéséhez!

.....

06

A diplomások arányának növelése érdekében biztosítsuk, hogy mindenki államilag támogatott képzésben szerezhesse meg az első diplomáját! Növeljük érdemben és tegyük inflációkövetővé a rendszeres, szociális alapú támogatások mértékét a jövedelmi szegénységben élő hallgatók számára! A lakhatási problémák enyhítésének érdekében emeljük 100 ezerre a kollégiumi férőhelyek számát!

07

A felsőoktatási intézmények számára legyen egységesen kötelező, hogy az intézményi pontszámok legalább 40 százaléka a hátrányos helyzetért járjon! A hátrányos helyzetű diplomásoknak engedjük el a diákhitel-tartozás 50 százalékát!

.....

08

Bontsuk két pillérre a nyugdíjellátást! Az új nyugdíjrendszernek legyen egy, a nyugdíjas kortól mindenkinek járó és azonos értékű nyugdíjat biztosító szolidaritási pillére, valamint egy, az állami megtakarítási számlákra és rugalmasan választható nyugdíjkorhatárra épülő megtakarítási pillére! Ezáltal ösztönözhetjük a foglalkoztatást, részben ellensúlyozva a munkaképes korú lakosság arányának csökkenését. A munkavégzés mellett folyósított nyugdíj a közsférában is járjon! Tegyük egészségesebbé a munkahelyeket és a munkavállalókat, növelve az 55 évnél idősebb, dolgozni tudó és akaró munkavállalók munkaerőpiaci részvételét!

09

Minden rászoruló számára legyen alanyi jog a közmunka lehetősége, amelyet senkitől sem lehet önkényesen megvonni! Abban az esetben, ha a közfoglalkoztatást nem sikerül helyben megszervezni, támogassuk az ingázást a legközelebbi elérhető munkahelyre! A közmunkavégzéshez való jog ne csak munkalehetőséget jelentsen, hanem egyben értelmes, értékteremtő munkavégzéshez való jogot is!

.....

10

A helyi munkaerőpiac védelme és a politikai függőségi viszonyok erősödésének elkerülése érdekében a közfoglalkoztatás szervezése kerüljön állami vagy megyei hatáskörbe! A közmunkások mindenkori bérének összegét rögzítsük a mindenkori nettó minimálbér 80 százalékának szintjén!

11

A munkába állás ösztönzése érdekében a jövedelemletiltás alsó határát emeljük a mindenkori nettó minimálbér 60 százalékára! Az efölötti összeg legfeljebb 25 százaléka legyen levonható végrehajtás esetén!

1. MI A PROBLÉMA?

Magyarország ma az Európai Unió egyik legszegényebb tagállama. A vásárlóerő-paritáson mért tényleges egyéni fogyasztás alapján az utolsó, az egy főre jutó GDP alapján pedig hátulról a hatodik helyen állunk EU-s tagállamok mezőnyében. Bár 2010 és 2019 között a gazdaság látványos bővülésével párhuzamosan a reálbérek is növekedtek, a szegénység nem tűnt el Magyarországról.

Az Egyensúly Intézet 2024-es kutatása alapján jelenleg 2,5–3 millió honfitársunk él szegénységben. A nélkülözés mindig személyes sorstragédia, ugyanakkor nem kizárólag az egyének problémája: **a társadalom legalább negyedét érintő szegénység az ország egészének lehetőségeit is korlátozza.** A nélkülözésből fakadó alacsonyabb termelékenység, a munkaerőpiacról való kiszorulás, a kieső adóbevételek és a csekély elkölthető jövedelem mind hiányként jelentkezik a gazdaságban. A méltó életvitelhez szükséges feltételek hiánya attól is megfosztja az érintetteket, hogy a bennük rejlő lehetőségeket akadálytalanul kibontakoztatva válhassanak a társadalom produktív tagjaivá.

Ennek a problémának a mérséklése rendkívül komplex, egyszerre számos szakpolitikai területet érintő feladat. Az Egyensúly Intézet már korábban is számos alkalommal foglalkozott a szegénység csökkentésével, mindenekelőtt a

szociális juttatások átalakításáról és a közoktatási rendszer megújításáról szóló javaslatcsomagjaiban. **A szegénység tartós visszaszorításának és a társadalmi mobilitás növelésének ugyanakkor nem kevésbé fontos eszköze a nélkülözők segítése abban, hogy visszatáljanak a munkaerőpiacra, illetve hogy kevésbé legyenek kitéttek a munkaerőpiac változásainak.**

A társadalom legalább negyedét érintő szegénység az ország egészének lehetőségeit is korlátozza.

Ezt a célt ma számos tényező akadályozza: egyrészt az, hogy még mindig nem használtuk ki a **foglalkoztatottság növelésében** rejlő összes lehetősége; másrészt a szegénységi csapdát megtörő munkalehetőségek megszerzését sokszor maga a szegénység teszi lehetetlenné; harmadrészt sokak számára földrajzi illeszkedési zavarok hátráltatják a munka világába való belépést. **Az Egyensúly Intézet javaslatcsomagja ezekre a problémákra fogalmaz meg szakpolitikai megoldásokat.**

2. KIKET ÉRINT A SZEGÉNYSÉG MAGYARORSZÁGON?

A szegénység mérésére leggyakrabban használt indikátorok többsége valójában a relatív (az adott társadalom átlagához viszonyított) szegénységet, vagyis lényegében a társadalmi különbségeket számszerűsíti. Az Egyensúly Intézet ezért 2023 óta saját szegénységekutatásaiban méri fel az abszolút szegénység magyarországi mértékét. A legutóbbi, 2024. májusi adatok alapján:

A helyzetet súlyosbítja, hogy ha Magyarországon valaki szegénynek születik, nagy eséllyel az is marad: **a szegénységben élők számára ragadós a padló, a nélkülözés öröklődik.** A magyarok családi háttere a nemzetközi átlagnál szorosabban függ össze az egyén jövőbeli életkilátásaival.¹ **Hazánkban 7 generáció munkájára van szükség a szegénységből való kitöréshez, ami Európa egyik legrosszabb eredménye.** A társadalmi mobilitás csatornáinak befagyása nem pusztán igazságtalan – visszafogja a gazdaság termelékenységét és növekedési potenciálját, miközben a társadalmi kohéziót is rontja.

A szegénység számos társadalmi csoportot érint, amelyek jelentős átfedést is mutatnak egymással. Ide tartoznak például az **egyszülős háztartások, a nagycsaládosok, a nyugdíjasok, az alacsony iskolai végzettségűek, a cigány kisebbség tagjai, illetve a hátrányos helyzetű településeken, járásokban, régiókban élők.** Külön figyelmet érdemel és eltérő beavatkozásokat igényel a **munkaerőpiaci kirekesztettség problémája,** vagyis az álláskereső, a prekariátus, illetve a közcélú foglalkoztatásban dolgozók helyzete.

I 2.1. ÁLLÁSKERESŐK

2024 októberében Magyarországon 226 ezer álláskeresőt tartottak nyilván.² Közülük 91 ezren szakképzetlenek, 118 ezren középfokú, 19 ezren pedig felsőfokú végzettséggel rendelkeznek. A középfokú végzettséggel rendelkezők közül 58 ezren szakiskolát vagy szakmunkásképzőt, 31 ezren szakközépiskolát, 6 ezren technikumot, 23 ezren gimnáziumot végeztek. Az összes álláskeresőhöz viszonyítva **a tartósan, tehát legalább egy éve vagy annál**

régebben nyilvántartott álláskereső aránya 35 százalék volt. Vagyis nagyjából minden harmadik érintett számára az átlagosnál nagyobb kihívás visszatérni a munkaerőpiacra. A pályakezdők teszik ki az összes álláskereső 5 százalékát: közülük nagyjából 5 ezren legfeljebb általános iskolát, 2 ezren szakiskolát, 2 ezren gimnáziumot, 3 ezren szakközépiskolát vagy technikumot, hatszáz pedig főiskolát vagy egyetemet végeztek (1. ábra).

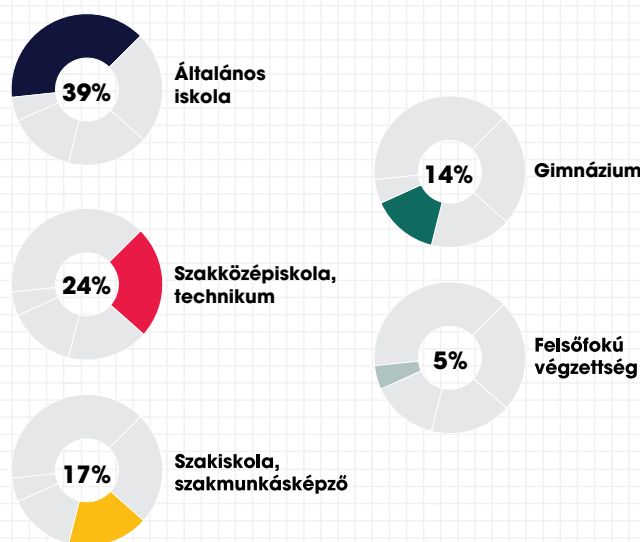
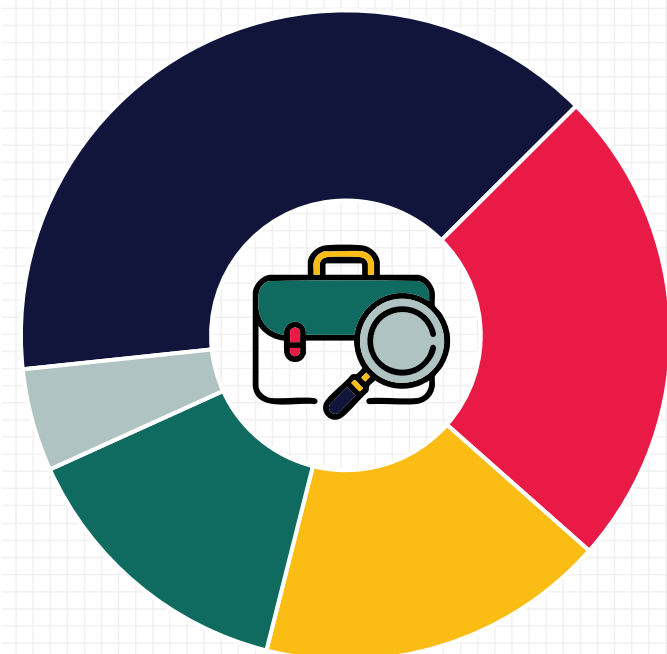
¹ OECD (2018): *A Broken Social Elevator? How to Promote Social Mobility*. OECD, https://www.oecd.org/en/publications/broken-elevator-how-to-promote-social-mobility_9789264301085-en.html – utolsó letöltés időpontja: 2024. december 20.

² Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (2024): *A munkaerőpiaci helyzet alakulása*. Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/5/6/6/3/doc_url/NFSZ_statistika_munkaeropiaci_helyzet_2024_oktober.pdf – utolsó letöltés időpontja: 2024. december 20.

Fontos kiemelni, hogy az, aki nem tud megkapaszkodni a munkaerőpiacon, szociális szempontból különösen sérülékennyé válik: 2023-ban a munkanélküliek 44,6 százalékát, azaz nagyjából 100 ezer honfitársunkat fenyegette az elszegényedés.³

Aki nem tud megkapaszkodni a munkaerőpiacon, szociális szempontból különösen sérülékennyé válik.

1. ábra: Pályakezdő álláskereső a megszerzett legmagasabb iskolai végzettség szerint (százalék, 2024. október). Forrás: NFSZ

Ráadásul a tartós munkanélküliség nemcsak anyagi nélkülözést eredményez, hanem az **ügynevezett szegénységcsapda kialakulásához is hozzájárul**: az ismétlődő álláskeresői kudarcok és a rendelkezésre álló jövedelem bizonytalansága növeli az érintettek társadalmi

kirekesztettségének mértékét. Az anyagi nélkülözés és a társadalmi kapcsolatok leépülése tovább súlyosbítja a munkakeresési nehézségeket, és az érintetteket egyre távolabb sodorja a munkaerőpiacra való visszatérés lehetőségétől.

2.2. PREKARIÁTUS

Az elszegényedéstől a munkahely sem nyújt automatikus védelmet. Különösen sérülékenyek a prekariátus tagjai, vagyis a **tartósan bizonytalan helyzetben lévő, „dolgozó szegények”**. Ők gyakran végeznek munkát alacsonyabb szintű végzettséget igénylő iparágakban és munkakörökben, amelyek esetében nem jellemző a folyamatos, teljes munkaidős foglalkoztatás. Ezekben a

szektorokban a munka gyakran szezonális, alkalmi vagy részmunkaidős, ami fokozza a bizonytalanságot, ráadásul jellemzően alacsonyabb jövedelmet biztosít. **2023-ban a teljes munkaidős foglalkoztatottak körében a dolgozói szegénység aránya 6,2 százalék (290 ezer fő), míg a részmunkaidős foglalkoztatás esetén jóval magasabb, 12,8 százalék volt (24 ezer fő).**⁴

³ At-risk of poverty rate of unemployed persons. Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tesem210/default/table?lang=en> – utolsó letöltés időpontja: 2024. december 20.

⁴ In-work at-risk-of-poverty rate by working time. Eurostat, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi250/default/table?lang=en> – utolsó letöltés időpontja: 2024. december 20.

I 2.3. KÖZFOGLALKOZTATÁSBAN DOLGOZÓK

Az elmúlt évtizedben folyamatosan csökkent a közfoglalkoztatásban részt vevők száma, **2024 augusztusában mindössze közel 65 ezer fő élt közmunkából.**⁵ A közfoglalkoztatás speciális munkaviszony, amelynek célja, hogy a hosszabb időn át állás nélkül maradók ne rekedjenek meg a segélyektől való függésben, ehelyett esélyük nyíljon a nyílt munkaerőpiacra történő visszatérésre és tartós beilleszkedésre. A közmunkáért járó juttatás alacsonyabb a minimálbérnél, de a havi nettó 88 ezer forintos átlagkereset összege majdnem négyszerese a foglalkoztatást helyettesítő támogatásának (22 800 forint/hó). Így **ez a jövedelem a szociális biztonság erősítésében is szerepet játszik.**

A közfoglalkoztatás rendszere **három fő módon hivatott segíteni a munkaerőpiacra való visszatérést:**

- rendszeres jövedelmet biztosít, ezzel segítve mérsékelni a mélyszegénységből fakadó hátrányokat (szociális funkció)
- képzési programokat kínál, amelyek támogatják a nyílt munkaerőpiacra történő beilleszkedéshez szükséges készségek megőrzését és fejlesztését (reintegrációs funkció)
- olyan munkavégzési rutint ad, amely segít azoknak, akik régóta kiszorultak a munkaerőpiacról vagy soha nem kerültek oda (szocializációs funkció)

Ha eltérő mértékben is, de mindhárom tekintetben pozitív irányú változások történtek az elmúlt évtizedben. **A közfoglalkoztatási rendszer a szocializációs funkciót látja el a legsikeresebben:** hozzájárul a résztvevők

munkamoráljának erősítéséhez, továbbá fejleszti a rendszeres munkavégzéshez és az együttműködéshez szükséges készségeket.⁶ **A reintegrációs funkció esetében is történt előrelépés,** amennyiben fokozatosan nőtt az elsődleges munkaerőpiacon való elhelyezkedés valószínűsége. Míg 2012-ben a közmunkások 15 százaléka dolgozott egy évvel a programot követően, ez az arány 2018-ra 25 százalékra emelkedett. **Területileg ugyanakkor számottevő eltérések tapasztalhatók.** Hazánk fejlettebb térségeiben a program jellemzően átmeneti foglalkoztatásként szolgált két munkahely között. Ezzel szemben a fejletlenebb régiókban, így például Északkelet-Magyarországon és a Dél-Dunántúlon a résztvevők átlagosan több mint két évet töltöttek a programban, és gyakrabban fordult elő az is, hogy a közmunka tartós foglalkoztatási eszközzé vált és tízezrek ragadtak a rendszerben.⁷ A szociális funkció esetében szintén összetett a kép: **bár a közmunkabér kiszámítható jövedelmet teremt és alacsony összege ellenére is érezhető javulást hoz a legalacsonyabb jövedelműek életszínvonalában, ez önmagában kevés a mélyszegénység tömeges arányú csökkentéséhez.**⁸ Ezt jól mutatja, hogy **a program nem szívja fel a tartósan állást keresőket** (2024 októberében 79 ezer főt), akik így a foglalkoztatást helyettesítő támogatás jóval alacsonyabb összegéből kénytelenek gazdálkodni. Ezzel összefüggésben további probléma, hogy mindeddig jóval kevesebb figyelem és erőforrás jutott a közép- és hosszú távú megoldásokra, mindenekelőtt a képzési-átképzési támogatásokra és a mobilitási problémák enyhítésére.

⁵ Közfoglalkoztatásban foglalkoztatottak főbb kereseti adatai, havonta valamint havi és negyedévente kumulált. KSH, <https://www.ksh.hu/stadat/files/mun/hu/muno196.html> – utolsó letöltés időpontja: 2024. december 20.

⁶ Lásd például Ignits Györgyi – Szulimán Zsolt (szerk.) (2020): *A közfoglalkoztatás mint szakpolitika*. Belügyminisztérium, <https://kozfoglalkoztataskormany.hu/download/0/4b/b2000/K%C3%B6zfoglalkoztat%C3%A1s-Szakpolitika%20online%20v%C3%A1ltozat%20V%C3%89GLE-GES.pdf> – utolsó letöltés időpontja: 2024. december 20.

⁷ Szabó Lajos Tamás: A közfoglalkoztatottak jellemzői; *Közgazdasági Szemle*, LXIX. évf., 2022. október (1114–1156. o.), DOI:10.18414/KSZ.2022.10.1114 – utolsó letöltés időpontja: 2024. december 20.

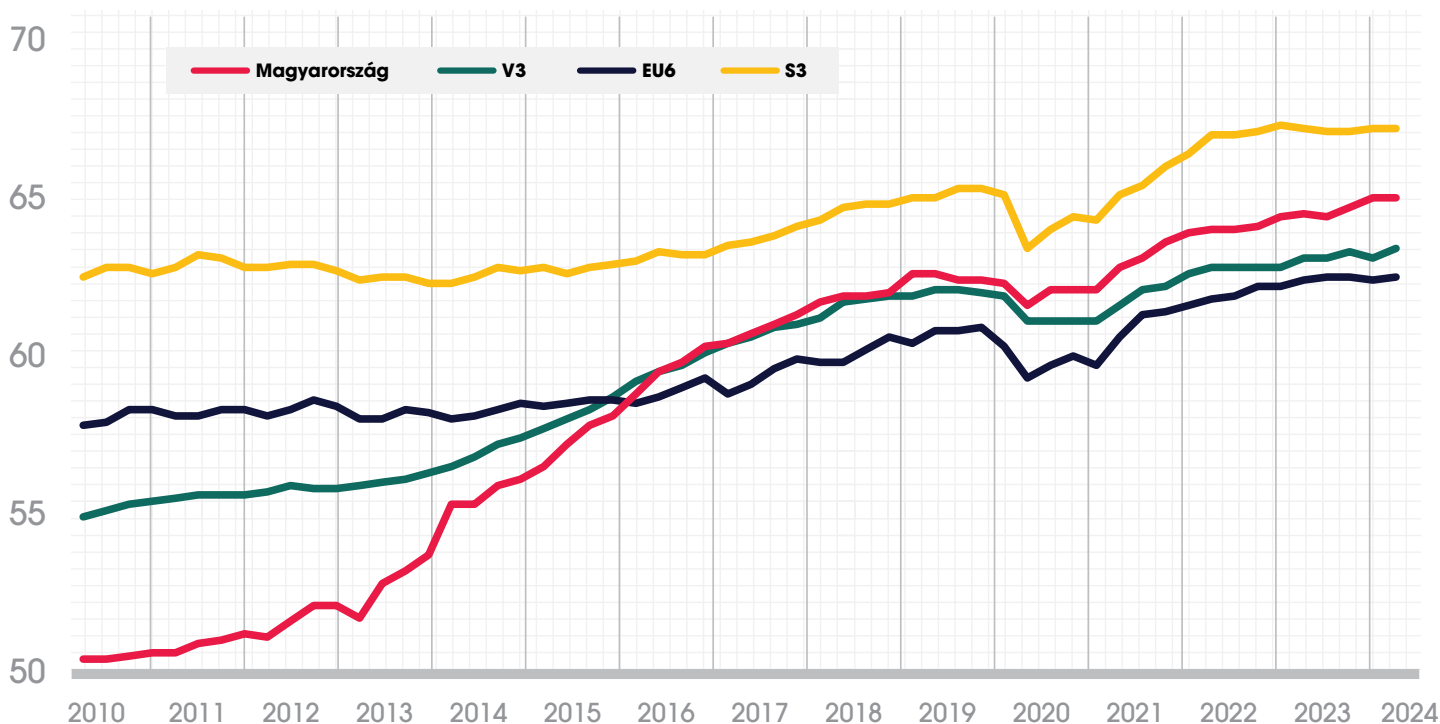
⁸ Koltai Luca (szerk.) (2018) *A közfoglalkoztatás hatása a helyi gazdaságra, helyi társadalomra*. HÉTFA, http://hetfa.hu/wp-content/uploads/2018/11/BM_k%C3%B6zfoglalkoztat%C3%A1s_Tanulm%C3%A1ny_20180928-merged.pdf – utolsó letöltés időpontja: 2024. december 20.

3. KIKET VONHATUNK MÉG BE A MUNKA VILÁGÁBA?

Az anyagi nélkülözés értelemszerűen szorosan összefügg a munkaerőpiaci kirekesztettséggel: az EU-n belül minden második álláskereső kitett az elszegényedés kockázatának. Ebből is látszik, hogy a szegénység ellen a szociálpolitika mellett elsősorban munkaerőpiaci beavatkozásokkal lehet hatékonyan tenni. De vajon milyen tartalékok adóttak ma a magyar munkaerőpiacon, és ezek hogyan viszonyulnak a szegénységben élők nagyobb csoportjaihoz?

A foglalkoztatottak száma 2010 óta közel 850 ezer fővel bővült Magyarországon. Míg 2010-ben 3 millió 874 ezer magyar dolgozott, 2024 harmadik negyedében már 4 millió 708 ezer. Ezzel a hazai foglalkoztatási ráta, azaz a foglalkoztatottak aránya a munkaképes korú lakossághoz képest az Európai Unió sereghajtói közül a középmezőnybe került.

2. ábra: A foglalkoztatási ráta alakulása a 15–74 évesek körében Magyarországon és a referenciaországokban (százalék, 2010–2024). Forrás: az Eurostat adatai alapján az Egyensúly Intézet számításai

A 15–74 éves korosztály foglalkoztatási rátája 2010-ben 50,5 százalékot tett ki, ami mind a régiós (52,9 százalék), mind az uniós (55,5 százalék) átlagtól elmaradt (2. ábra). Ezzel 2010-ben a mai 27 EU-s tagállam közül Magyarország a 25. helyezett volt. **2024-re azonban a régiós és uniós átlagot (61,3, illetve 61,7 százalék) több százalékponttal megelőzve a magyar foglalkoztatás (65,1 százalék) a 12. legmagasabb lett az EU-ban.** A régió hasonló gazdasági

adottságú országai közül egyedül Csehországban magasabb a foglalkoztatási ráta (65,5 százalék), mint hazánkban. **2024-ben a magyar foglalkoztatási ráta mind a visegrádi hármas,⁹ mind az EU magországainak¹⁰ átlagánál magasabb volt,** míg az uniós tag skandináv országokkal¹¹ szembeni 12,1 százalékpontos lemaradás 14 év alatt 2,2 százalékra csökkent.

⁹ V3: a visegrádi négyek tagállamai Magyarország nélkül (Csehország, Lengyelország, Szlovákia).

¹⁰ EU6: az Európai Unió alapító tagállamai (Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, Németország, Olaszország).

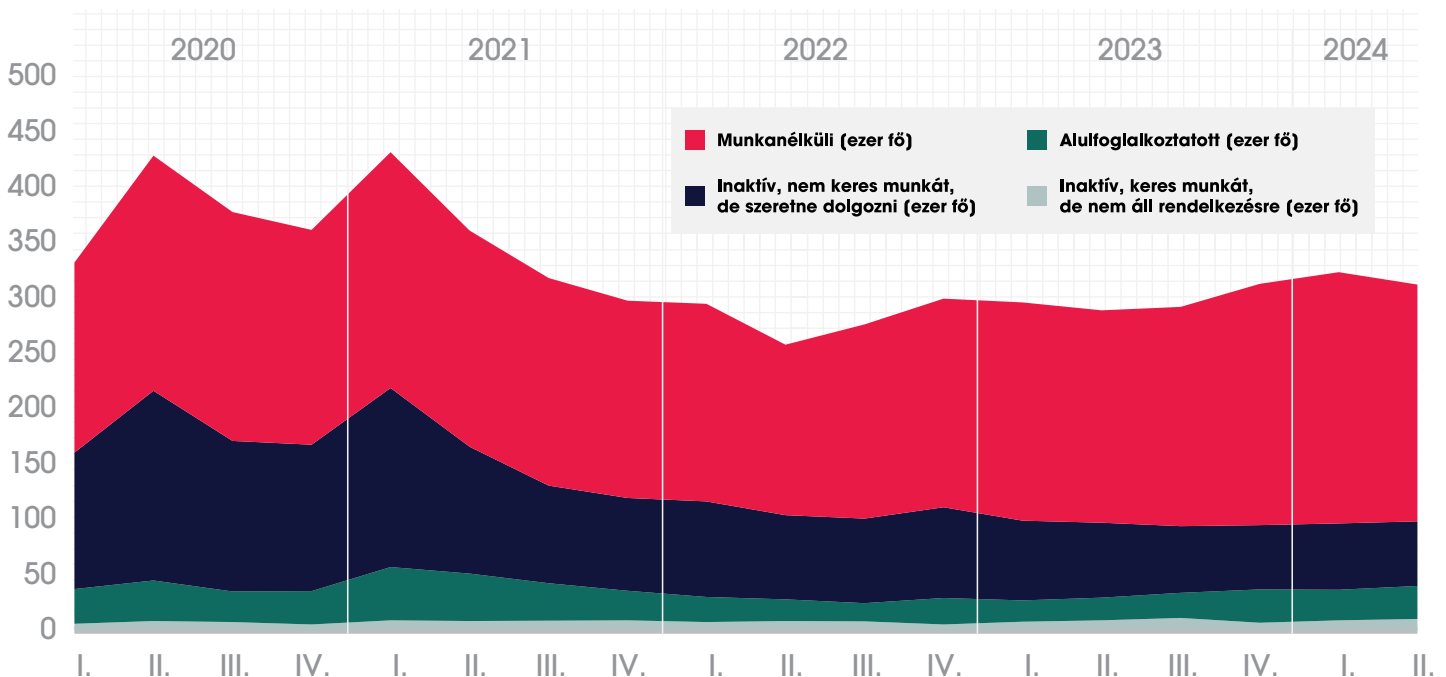
¹¹ S3: az EU-tag skandináv országok (Dánia, Finnország, Svédország).

A képet árnyalja a **foglalkoztatási ráta korosztályok szerinti elemzése**. Az uniós mezőnyben a 35 és 59 év közöttiek foglalkoztatási rátája alapján Magyarország az 5., a 25 és 29 év közöttiek tekintetében a 9., a 30 és 34 év közöttiekében pedig a 7. volt. Ezzel szemben a **15–24 éves, illetve a 60 év feletti korosztályok foglalkoztatása továbbra is az EU-s rangsor második felében van** (1. táblázat). Mindez arra utal, hogy ezekben a csoportokban érdemes keresni a magyar munkaerőpiac tartalékait. Vagyis a **szegénység csökkentését célzó szakpolitikai beavatkozásoknak is a legfiatalabb, illetve a legidősebb korosztályok munkapiaci integrációjával van a legnagyobb esélyük belátható időn belül érdemi hatást elérni**.

A Központi Statisztikai Hivatal definíciója szerint a potenciális magyar munkaerő-tartalékot a munkanélküliek, az alulfoglalkoztatottak, valamint azok az inaktívak képezik, akik munkát keresnek, de nem tudnának munkába állni két héten belül, vagy nem keresnek munkát, de szeretnének dolgozni. **Ez a négy csoport 2024 második negyedévében összesen valamivel több mint 300 ezer főt tett ki, akik túlnyomó többsége, közel 210 ezer fő munkanélküli volt** (3. ábra).

Kor	Magyarország helyezése az EU-ban
15-19	17.
20-24	15.
25-29	9.
30-34	7.
35-39	5..
40-44	5.
45-49	3.
50-54	3.
55-59	3.
60-64	14.
65-69	17.
70-74	12.

1. táblázat: A foglalkoztatási ráta korosztályok szerint.
Forrás: az Eurostat adatai alapján az Egyensúly Intézet számításai

3. ábra: A potenciális munkaerő-tartalék létszáma (ezer fő, 2020–2024). Forrás: KSH

A fenti adat ugyanakkor nem veszi számításba azokat, akik jelenleg a gazdaságilag inaktívak közé tartoznak, (azaz olyan egyének, akik valamely okból annak ellenére felhagytak az aktív álláskereséssel, hogy munkaképes

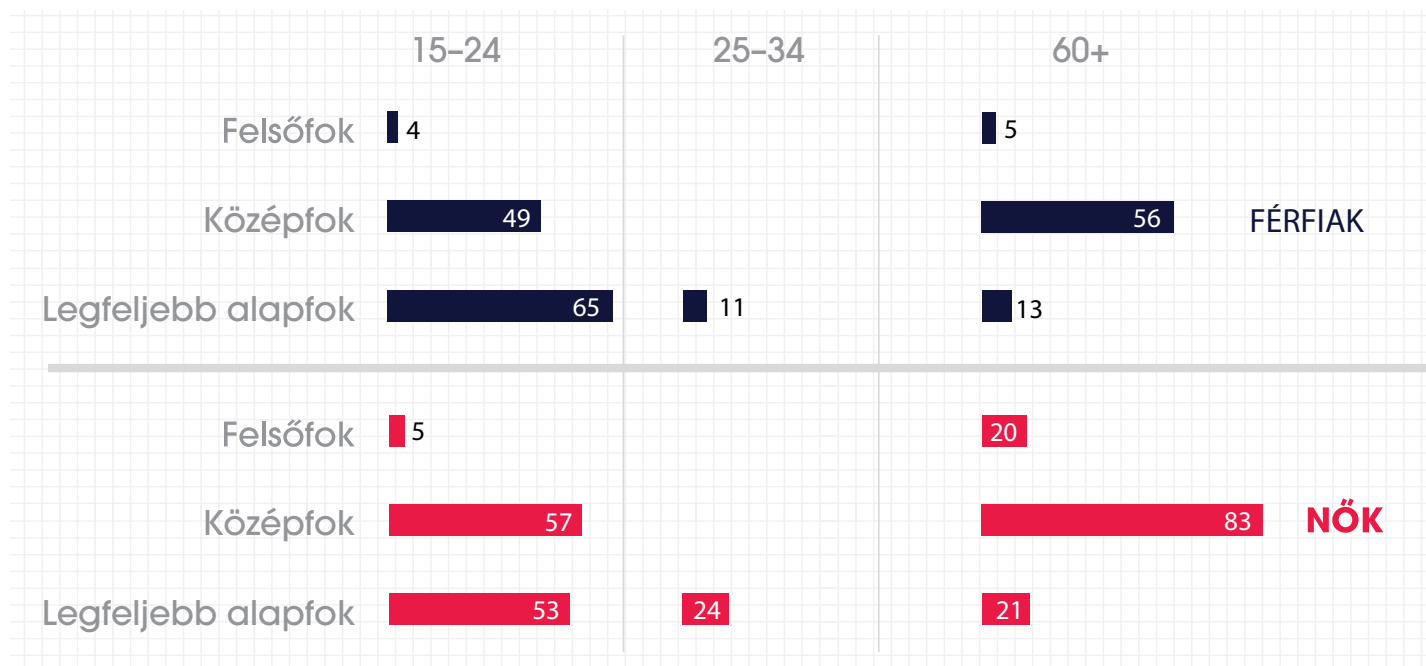
korúak) de jól célzott szakpolitikai beavatkozásokkal mozgósíthatók lennének. Ezt figyelembe véve a **hivatalos statisztika nagy valószínűséggel alulbecsüli a mobilizálható népesség létszámát**.

A munkaerő-tartalékot az egyes csoportok foglalkoztatási rátájának további növekedéséből képződő, potenciálisan új munkaerő mértékeként is meghatározhatjuk. Amennyiben sikerülne az 5 legjobb foglalkoztatási rátával rendelkező EU-s tagállam körébe kerülnünk az összes olyan korcsoportban, ahol jelenleg még lemaradásban vagyunk, a hazai foglalkoztatottságot legalább 463 ezer fővel lehetne bővíteni. Ha ezt a munkaerő-tartalékot végzettség és nem szerint szegmentálva ábrázoljuk (4. ábra), két fő tanulságot vonhatunk le. Egyrészt a potenciális munkaerő-tartalék legnagyobb része a fiatalok, a 15–24 éves korosztály köréből kerül ki (összesen 232 ezer fő). Másrészt számottevő tartalék rejlik középfokú végzettséggel rendelkező, 60 év feletti férfiak (56 ezer fő), illetve a közép- és felsőfokú

végzettségű, 60–74 éves nők körében (83, illetve 20 ezer fő) (4. ábra). A szegénység csökkentése szempontjából külön figyelmet érdemel a nyugdíjas korúak munkaerőpiaci integrációja, hiszen ez a csoport különösen nagy mértékben kitett a szegénység kockázatának. 2023-ban a nyugdíjasok közel harmada, azaz 712 ezer fő élt a létminimum alatti összegből.

A hivatalos statisztika nagy valószínűséggel alulbecsüli a mobilizálható népesség létszámát.

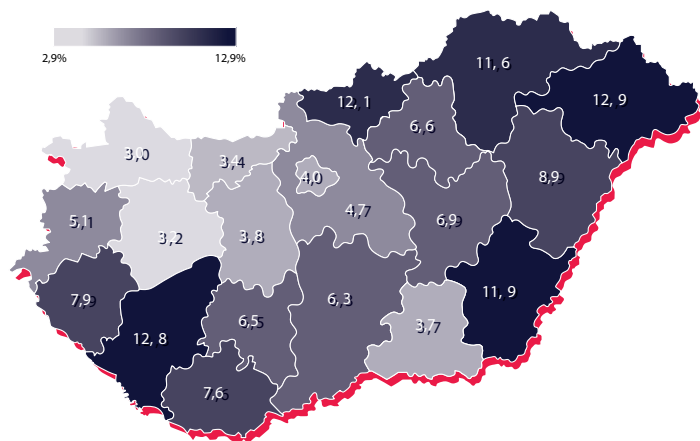
4. ábra: A munkaerő-tartalék nagysága abban az esetben, ha Magyarország az adott korosztályokban elérné az EU 5 legmagasabb rátával rendelkező tagállamának foglalkoztatási szintjét (ezer fő, 2024 Q2).

Forrás: az Eurostat adatai alapján az Egyensúly Intézet számításai

A potenciális munkaerőpiaci tartalék kifejezetten alacsony a felsőfokú képzettséggel rendelkezők körében. Ennek elsődleges oka az, hogy Magyarországon a diplomások foglalkoztatási rátája és bérbelőnye nemzetközi összehasonlításban is kimagasló. Gyakorlatilag nem létezik diplomás munkanélküliség: a felsőfokú végzettségűek mindössze 1 százaléka

munkanélküli, ami arra utal, hogy a diplomások Magyarországon viszonylag könnyen és gyorsan találnak munkát. Hosszabb távon így a fiatalabb munkavállalók képzettségi szintjének növelése lehet a szegénység csökkentését és a munkaerőpiaci integrációt leghatékonyabban elősegítő intézkedés.

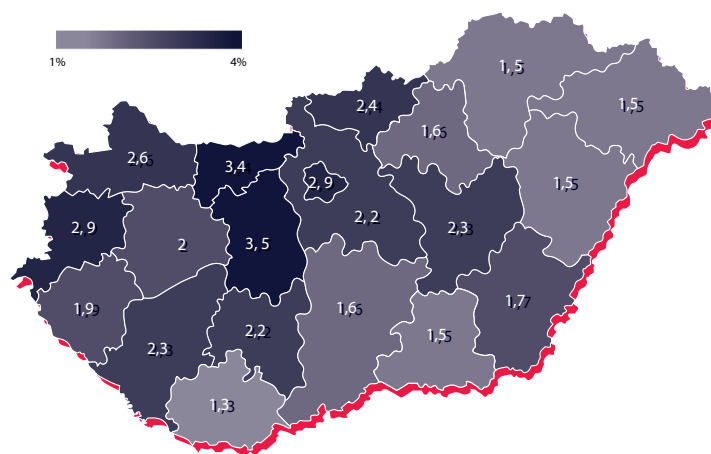
Érdeemes kitérni arra is, hogy alapvetően határozzák meg a munkaerőpiaci tartalékok mozgósításának lehetőségeit **a földrajzi illeszkedési zavarok**. Ez egyszerűbben megfogalmazva **az elérhető szabad munkaerő és az üres munkahelyek közötti fizikai távolságot** jelenti. A KSH által nyilvántartott munkaerő-tartalék a nyugat- és közép-magyarországi vármegyékben a foglalkoztatottak 3–5 százalékát teszi ki, ezzel szemben az északkeleti vármegyékben, valamint Zalaiban és Békésben ugyanez a szám 11–13 százalék (5. ábra). Ehhez képest a munkaerő-kereslet döntően a gazdaságilag fejlettebb északnyugat- és közép-magyarországi megyékben összpontosul (6. ábra). Vagyis az üres álláshelyek száma épp ott a legalacsonyabb, ahol a legmagasabb a potenciális munkaerő-tartalék aránya.

5. ábra: Potenciális munkaerő-tartalék a foglalkoztatottak arányában (százalék, 2023). Forrás: a KSH adatai alapján az Egyensúly Intézet számításai

Sokakat ugyanakkor nem ezek a regionális mintázatok, hanem rövidtávú illeszkedési zavarok akadályoznak az elhelyezkedésben – vagyis az, hogy **a sok munkalehetőséget kínáló városok, regionális központok**

közvetlen környezetében sokan keresnek hiába munkát. A munkanélküliség tekintetében sokszor egymáshoz nagyon közel, akár 10–20 kilométerre található települések között is nagyon nagy a különbség.¹² Ennek fő oka az, hogy **sokak számára még az egészen rövid távú ingázás költségeinek fedezése is nehézséget jelenthet**, ami akár a szomszédos városban történő munkavállalást is lehetetlenné teszi.

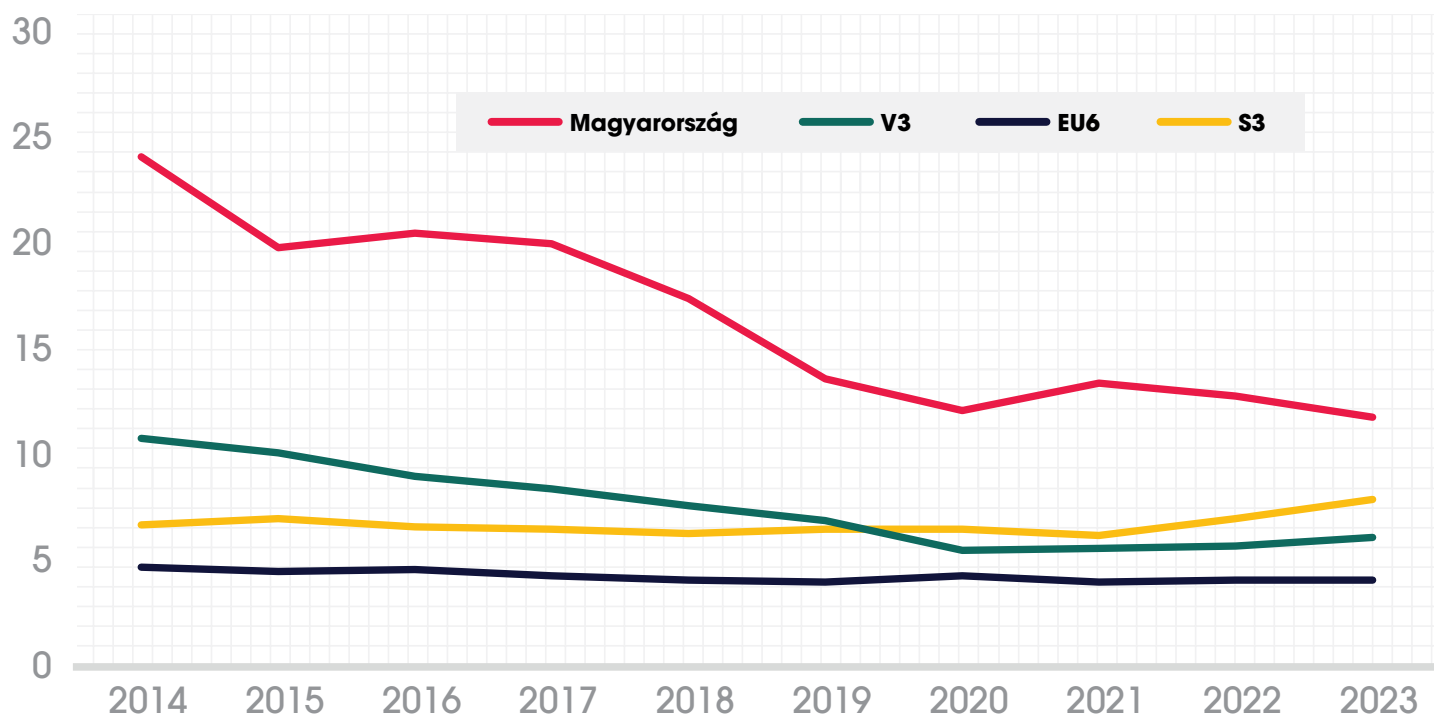

6. ábra: Üres álláshelyek aránya a munkáltató székhelyének elhelyezkedése szerint (százalék, 2023). Forrás: a KSH adatai alapján az Egyensúly Intézet számításai

Közlekedési szegénységnek, illetve kirekesztettségnek nevezzük azt a jelenséget, amikor valakinek anyagi okokból korlátozottak a mobilitási lehetőségei. A probléma jelentőségét illusztrálja, hogy miközben a magyarok 12 százaléka nincs abban a helyzetben, hogy személygépkocsit tudjon vásárolni (7. ábra), **a legsó jövedelmi ötödbe tartozók 21 százaléka azt sem engedheti meg magának, hogy igénybe vegye a közösségi közlekedést** – ez az EU 27 tagállama közül a legrosszabb adat.¹³

¹² Egyensúly Intézet (2021): *Hogyan legyen mindenkinek munkája?* Egyensúly Intézet, https://egyensulyintezet.hu/wp-content/uploads/2022/02/ei_hogyan_legyen_hattertanulmany_web.pdf – utolsó letöltés időpontja: 2024. december 19.

¹³ OpenExp (2019): *The European Energy Poverty Index*. OpenExp, https://www.openexp.eu/sites/default/files/publication/files/european_energy_poverty_index-eepe-en.pdf – utolsó letöltés időpontja: 2024. december 20.

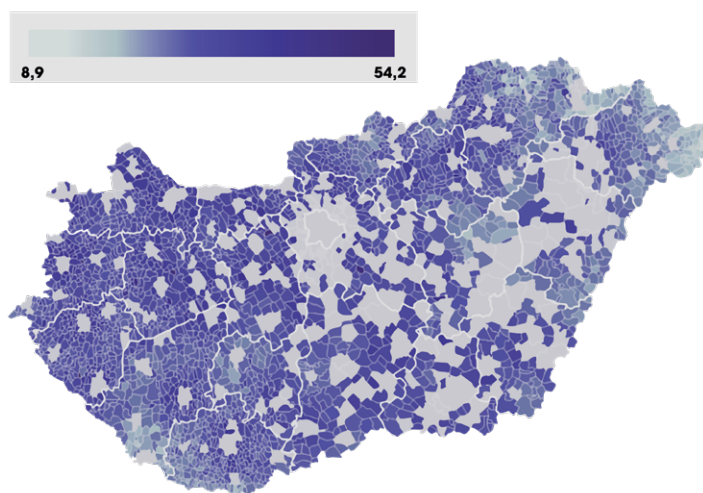
7. ábra: Azok a személyek, akik nem engedhetnek meg maguknak személygépkocsit (százalék, 2014–2023).

Forrás: Eurostat

A közlekedési szegénység problémájának pontosabb megértése céljából az Egyensúly Intézet kidolgozta a **Közlekedési Kirekesztettségi Indexet**, amely 1-től 100-ig terjedő skálán hasonlítja össze az 5000 fő alatti településeket. Az index az egyes települések lakosságának foglalkoztatottsági és jövedelmi helyzete, személygépkocsi-ellátottsága, a vonat- és buszjáratok hozzáférhetősége, illetve a legközelebbi, legalább 20 ezer fős város elérhetősége alapján értékeli az egyes településeket. Az adatokból az derül ki, hogy a dél-dunántúli, az észak-magyarországi, illetve az észak-alföldi településeken élők az átlagosnál nagyobb mértékben kitettek a mobilitási szegénységnek. Ráadásul a probléma olyan megyéket is sújt, ahol a potenciális munkaerő-tartalék kifejezetten magas: Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, illetve Somogy megyét.

A közlekedési kirekesztettség sok magyart foszt meg a munka világába való belépés lehetőségétől, és ez különösen (de nem kizárólag) a kisebb településeken élőket hozza igazságtalan esélyhátrányba a munkaerőpiacon. Mivel az ingázásban való akadályoztatottság és ebből eredően a munkaerőpiacról való kiszorulás nagyban hozzájárul a

szegénységi csapda kialakulásához és fennmaradásához, a szegénység csökkentése során ez a probléma is külön figyelmet érdemel.

8. ábra: Az Egyensúly Intézet Közlekedési Kirekesztettségi Indexe az 5000 fő alatti településeken (a sötétebb színárnyalat a jobb pozíciót jelzi). Forrás: a KSH, a MÁV és a Volánbusz adatai alapján az Egyensúly Intézet számításai

4. AZ EGYENSÚLY INTÉZET SZAKPOLITIKAI JAVASLATAI A SZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK FOGLALKOZTATÁSÁNAK NÖVELÉSÉRŐL

I 4.1. A FÖLDRAJZI ILLESZKEDÉSI ZAVAROK FELOLDÁSA

Bár az elmúlt másfél évtizedben a foglalkoztatottság látványosan növekedett, még mindig vannak a munka világába bevonható tartalékok: az Egyensúly Intézet elemzése alapján **a magyar munkaerő-tartalék létszáma legalább 463 ezer fő**. Az adatokból az is jól látszik, hogy ennek a tartaléknak a hatékony mozgósításához a szakpolitikai beavatkozásoknak elsősorban a következő csoportokra kell fókuszálniuk: 1.) a **15–24 éves, legfeljebb alapfokú képzettséggel rendelkező korosztályra**, valamint 2.) a **középfokú végzettséggel rendelkező 60 év felettiekre**.

A foglalkoztatottság növelése középtávon akár 5–7 százalékkal is növelheti a GDP-t – ez 2024-es árakon 4050–5660 milliárd forinttal magasabb kibocsátást jelentene. Ezeket a célokat szolgálják az alábbi javaslatok.

► MINDEN TELEPÜLÉSEN IGAZÍTUK A MUNKARENDHEZ A KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉST!

Amellett, hogy a közlekedéshez való hozzáférés a személyszállítási törvényben garantált jog, a munkaerőpiac illeszkedési zavarainak csökkentése különösen fontos lenne a munkaerő-tartalék mozgósítása szempontjából. A közlekedési kirekesztettségben érintett településeken

biztosítsuk a közösségi közlekedés elérhetőségét és a járatok megfelelő sűrűségét! Általános célként határozzuk meg, hogy minden magyar településről legyen lehetőség legalább naponta háromszor átszállás nélkül közlekedni az adott járás központjába és vissza! A busz- és vonatjáratok menetrendjét úgy határozzuk meg, hogy a több műszakos munkahelyek is jelentős idővesztés nélkül elérhetők legyenek! **Az állami szolgáltatók számára legyen kötelező egyeztetni a helyi önkormányzatokkal, illetve a környék fontosabb munkaadóival a menetrend kialakításáról!**

► ÖNKORMÁNYZATI ÉS VÁLLALATI JÁRATOKKAL SEGÍTSÜK AZ INGÁZÁST!

A települések közötti közösségi közlekedés biztosítása állami feladat, a vállalatoknak és az önkormányzatoknak azonban saját elemi érdekük segíteni a munkavállalók ingázását. **Az önkormányzatok használják saját járműparkjukat az ingázók eljuttatására a munkahelyükre, akár ajtótól ajtóig szállítva azokat, akik csak így tudnak bejárni dolgozni!** A közlekedési szegénységgel sújtott járásokban **a vállalatok csökkenthessék az adóalapjukat azzal, ha munkavállalóik szállítására saját buszjáratot indítanak!**

HOZZUNK LÉTRE KÜLÖNLEGES MUNKAHELYTEREMTÉSI ZÓNÁKAT!

Az állami támogatások általában az ország eleve fejlettebb régióit preferáló nagyvállalatok igényeire fókuszálnak; lényegében azt várjuk el az álláskeresőktől, hogy akár az ország másik végébe is költözzenek a munkaerőigény kielégítése céljából. Mindeközben jóval kevesebb figyelem fordul a leszakadó térségekben történő munkahelyteremtésre és a helyi szintű mobilitás támogatására.

Hozzunk létre különleges munkahelyteremtési zónákat, amelyekben az állam munkahelyteremtési kedvezményeket biztosít a hátrányos helyzetű településeken működő vállalkozások számára! A jelenlegi, főleg nagyvállalatokat célzó kedvezményeket jelentősen kiterjesztve meghatározott ideig biztosítsunk adómentességet a különleges munkahelyteremtési zónákban működő, helyi lakosokat foglalkoztató vállalkozások számára!

4.2. A FIATALOK ÉS A LEGFELJEBB ALAPFOKÚ KÉPZETTSÉGGEL RENDELKEZŐK MOZGÓSÍTÁSA

AZOK IS LEGYENEK JOGOSULTAK ÁLLÁSKERESÉSI JÁRADÉKRA, AKIKNEK NEM VOLT MÉG TARTÓS MUNKAVISZONYUK!

A munkakeresést segítő támogatások (például az álláskeresői járadék) egyfajta biztosítási logika alapján működnek: a járulékfizetéssel előre gondoskodunk arról, hogy munkahelyünk elvesztése esetén segítséget kapjunk a nehézségek leküzdésére. Így azonban ma lényegében büntetjük azokat, akik korábban bármilyen okból nem tudtak a jogosultsághoz elegendő ideig dolgozni – épp azokat, akik eleve a legnagyobb hátránnyal indulnak az álláskeresői során.

Legyenek jogosultak öt hónapig tartó, csökkentett összegű (a nettó minimálbér 90 százalékának megfelelő) járadékra azok az álláskereső, akik nem rendelkeznek megfelelő idejű munkaviszonyal a rendes jogosultság megszerzéséhez! Ez a támogatás biztosítás helyett munkapiaci integrációs hitelként működne: az igénylők, akik korábban nem rendelkeztek megfelelő időtartamú munkaviszonyal, az elhelyezkedésüket követő legfeljebb 10 hónapig magasabb társadalombiztosítási járulékot fizetnének.

EMELJÜK 18 ÉVRE A TANKÖTELEZETTSÉGI KORHATÁRT!

Az adatok egyértelműen bizonyítják, hogy a munkaerőpiaci kirekesztettség a legalacsonyabb iskolai végzettségűekre nézve jelenti a legnagyobb kockázatot. A foglalkoztatás hosszú távú növelésének leghatékonyabb módja az, ha minimalizáljuk a fiatalok középszkolai lemorzsolódását, azaz érdemben csökkenteni tudjuk a legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkezők arányát. **A korai iskolaelhagyók aránya a tankötelezettségi korhatár 18-ról 16 évre csökkentése óta (és kimutathatóan épp emiatt) stabilan 12 százalék körül mozog Magyarországon, ami mind az EU-s, mind pedig a régiós átlagnál rosszabb adat. E tragikus társadalmi és gazdasági következményekkel járó jelenség orvoslása érdekében emeljük ismét 18 évre a tankötelezettségi korhatárt!** Emellett mindenki számára hozzáférhető és egyenletesen magas színvonalú közoktatási rendszert kell kialakítani, amely képes kiegyenlíteni a társadalmi háttérből adódó esélykülönbségeket (Az Egyensúly Intézet korábban külön szakpolitikai javaslatcsomagokban foglalkozott a közoktatás általános megújításával és esélyteremtő funkciójának erősítésével).

Növeljük azoknak a programoknak és szervezeteknek a támogatását, amelyek bizonyítottan hatékonyak a hátrányos helyzetű tanulók képességfejlesztésében, illetve amelyek segítenek végzettséget szerezni a közoktatásból kihullott fiataloknak! E képzési formák közös jellemzője, hogy a hagyományos tantermi oktatás mellett a fiatalokat és családjukat is mentorálják (például mentális támogatást nyújtanak, segítenek a nehezen

hozzáférhető közszolgáltatások elérésében, és folyamatosan dolgoznak a lemorzsolódás megelőzésén). Ezek a programok akkor lehetnek igazán sikeresek, ha a tanár-diák arány lehetővé teszi a személyre szabott, egyéni igényekhez és képességekhez illeszkedő tanulási környezet kialakítását. Bár ezek a képzési programok költségesebbek, hosszú távú hasznuk és munkapiaci megtérülésük messzemenően indokolja a rájuk fordított összeget.

I 4.3. A DIPLOMÁSOK ARÁNYÁNAK NÖVELÉSE

Az Európai Unióban Magyarországon az egyik legalacsonyabb a diplomás munkanélküliség, és a diplomások bérelőnye is itt az egyik legmagasabb. Ez részben épp a diplomás munkaerő kínálat relatív szűkösségéből fakad, hiszen az EU 27 tagállama közül nálunk az ötödik legalacsonyabb a diplomások aránya a 15 és 64 év közötti lakosságban (25,7 százalék, szemben az EU 30,9 százalékos átlagával).¹⁴ Ugyanakkor az is jól látszik, hogy a felsőfokú képzés során elsajátított átváltható készségek és képességek óriási előnyt biztosítanak az álláskeresés és a munkavégzés során. Az EU átlagához képest ugyanakkor jóval kevesebbet is költünk felsőoktatási kiadásokra, és különösen szűkösek a szegényebbek továbbtanulását lehetővé tevő támogatások. Márpedig a szegénységből való tartós kitörés egyik kulcsa az, hogy legalább az EU átlagára növeljük a magyar diplomások arányát.

► **MINDENKINEK LEGYEN LEHETŐSÉGE ÁLLAMILAG TÁMOGATOTT KÉPZÉSBEN MEGSZERZENI AZ ELSŐ DIPLOMÁT!**

A tandíjmentes helyek alacsony száma és a magas megélhetési költségek miatt az alacsonyabb jövedelmű családok számára ma komoly nehézségeket okoz a gyermekeik felsőfokú tanulmányainak finanszírozása. Ez nagyban rontja a tehetséges, de hátrányos helyzetű fiatalok esélyeit a felsőfokú képzettség megszerzésére, ezáltal pedig a képességeiknek megfelelő munkaerőpiaci pozíció kivívására. Mindenki számára biztosítsuk annak lehetőségét, hogy államilag támogatott képzésben szerezhesse meg az első diplomáját!

► **NÖVELJÜK ÉRDEMBEN ÉS TEGYÜK INFLÁCIÓKÖVETŐVÉ A RENDSZERES, SZOCIÁLIS ALAPÚ TÁMOGATÁSOK MÉRTÉKÉT A JÖVEDELMI SZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐ HALLGATÓK SZÁMÁRA!**

A szociális alapú ösztöndíjak jelenlegi összege ma a hallgatói normatíva 20 százalékát (33 320 forint), illetve 10 százalékát (16 660 forint) teszi ki. Ez az összeg hosszú ideje nem változott, és rendkívül csekély segítséget jelent a megélhetési költségekhez képest. Egy magasabb összegű támogatási rendszer nagyban hozzájárulhatna ahhoz, hogy a szegényebb hallgatóknak se kelljen anyagi okokból kiszorulniuk a felsőoktatásból. Ennek érdekében növeljük érdemben és tegyük inflációkövetővé a rendszeres, szociális alapú támogatások mértékét a jövedelmi szegénységben élő hallgatók számára!

► **EMELJÜK 100 EZERRE A KOLLÉGIUMI FÉRŐHELYEK SZÁMÁT!**

A lakhatási költségek már nemcsak a vidéki, illetve leszakadó térségekből érkező tanulókat tartják vissza a továbbtanulástól, hanem az alsó középosztálybelieket is. Ezért tíz év alatt emeljük a jelenlegi 56 ezerről 100 ezerre a kollégiumi férőhelyek számát! Senkit se tarthasson vissza a továbbtanulástól az, hogy a tanulmányai idején nem képes fedezni a lakhatási költségeit!

¹⁴ Population by educational attainment level. Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_lfse_o3_custom_12520658/default/table?lang=en – utolsó letöltés időpontja: 2024. december 21.

▶ A FELSŐOKTATÁSI FELVÉTELI SORÁN AZ INTÉZMÉNYI PONTSZÁMOK LEGALÁBB 40 SZÁZALÉKA A HÁTRÁNYOS HELYZETÉRT JÁRJON!

A jelenlegi felvételi rendszerben a jelentkezők maximum 500 pontot gyűjthetnek össze. Ebből 200 pontot a tanulmányi, további 200 pontot az érettségi eredmények tesznek ki, a fennmaradó 100 pont összetételét pedig az intézmények egyedileg határozzák meg. **Az úgynevezett intézményi pontok** jogosultsági alapja, száma és feltételei szakonként is eltérők lehetnek, de jellemzően nyelvvizsgáért, tanulmányi és sporteredményekért vagy digitális kompetenciákért járnak. Ezek a pontszámok ma **elsősorban azokat segítik, akik kedvezőbb családi és anyagi körülmények közül kerülnek ki.** Bár a hátrányos helyzetért szintén lehet pontokat szerezni, annak mértéke

jelentős mértékben eltér az egyes intézmények között. **A felsőoktatási intézmények számára legyen egységesen kötelező, hogy az intézményi pontszámok legalább 40 százaléka a hátrányos helyzetért járjon!**

▶ A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ DIPLOMÁSOKNAK ENGEDJÜK EL A DIÁKHITEL-TARTOZÁS 50 SZÁZALÉKÁT!

A diákhitel érdemi segítség lehet a szegény családból érkező hallgatók számára, az adósságteher mértéke azonban épp a nélkülözőkre hathat visszatartó erőként; így a diákhitel nem képes kellő hatékonysággal szolgálni a társadalmi mobilitás erősítésének célját. **Engedjük el diákhitel-tartozás 50 százalékát azoknak a diplomásoknak az esetében, akik hátrányos helyzetüként kerültek a felsőoktatásba!**

I 4.4. AZ 55 ÉV FELETTIEK MUNKAERŐPIACI MOBILIZÁLÁSA

▶ CSÖKKENTSÜK AZ IDŐS MUNKAVÁLLALÓKKAL SZEMBENI BIZALMATLANSÁGOT!

2010 óta az idősebb korosztályok foglalkoztatását is számos ösztönző bevezetésével igyekeztek növelni. Ennek eredményeképpen az 55 év feletti foglalkoztatási rátája számottevő mértékben javult, és az uniós középmezőnybe került. Ezek a beavatkozások ugyanakkor kizárólag a kínálati oldalra fókuszáltak, miközben a keresleti oldalon is lenne tennivaló. Számos kutatás kimutatta ugyanis, hogy az idősebb korosztályokkal szemben más országokhoz hasonlóan Magyarországon is érvényesülnek olyan előítéletek (ez az úgynevezett ageizmus), amelyek gátját képezik a sikeres munkaerőpiaci integrációnak. Egy közelmúltbeli tanulmány alapján a munkaadók egy idős munkavállaló fiatal társával megegyező képességeit átlagosan annak csupán 45–67 százalékára értékeli.¹⁵

Indítsunk szemléletformáló programokat és képzéseket **a munkahelyeken az életkor szerinti megkülönböztetés ellen!** Ezek az összes munkavállalót érintsék, és hívják fel a figyelmet az idősebb munkavállalók tapasztaltságára, megbízhatóságára. Mutassunk rá az idősebb munkavállalók (különösen a nők) foglalkoztatásának előnyeire, olyan példaképeket a fókuszba állítva, akik sikeresen tudtak visszatérni a munka világába!

▶ HOZZUNK LÉTRE KÉTPILLÉRES NYUGDÍJRENDSZERT!

A nyugdíjrendszer átalakítása révén növeljük a nyugdíjkorhatárt elérők munkavállalási hajlandóságát! Ehhez **bontsuk két pillérre a rendszert: egy, a méltó életvitelhez szükséges jövedelmet biztosító szolidaritási, illetve a munkavállalást ösztönző megtakarítási pillérre!**

¹⁵ Berde Éva – Mágó Mánuel László (2021): Életkori diszkrimináció a magyar munkaerőpiacon: Visszajelzések a fiatalabb, illetve az idősebb nők állásjelentkezéseire. *Közgazdasági Szemle*, LXVIII. évf., 2021. április (399–420. o.) https://unipub.lib.uni-corvinus.hu/6421/1/Kszemle_CIKK_1965.pdf – utolsó letöltés időpontja: 2024. december 20.

01 SZOLIDARITÁSI PILLÉR

A szolidaritási pillér az egyéb jövedelmektől függetlenül mindenkinek adómentes alapjuttatást biztosítana a nyugdíjkorhatár elérését követően. Ezáltal úgy látná el alapvető biztonsági funkcióját, hogy nem korlátozná a nyugdíjasok munkavállalását. A finanszírozása az általános adóbevételekből történne, így nem a beralapú befizetéseket terhelné.

02 MEGTAKARÍTÁSI PILLÉR

A megtakarítási pillér a bérek százalékában megállapított egyéni befizetéseket egy virtuális számlán gyűjtené, amelyet állampapírhozammal indexálnának. A számla felhasználása bizonyos mértékben korlátozott lenne, ösztönözve a megtakarítást, ugyanakkor nagyobb rugalmasságot kínálna, mint a jelenlegi nyugdíjrendszer. Az összeg egy részét például oktatásra vagy akár „szabbatikus” pihenővekre is fel lehetne használni a nyugdíjkorhatár előtt, **az életkor előrehaladtával pedig fokozatosan egyszerűbbé válna a hozzáférés.** A nyugdíjkorhatár elérése előtt havi fix kifizetések igénybevitelére is lehetőség lenne, ha valaki részmunkaidős munkára váltana, de szeretné fenntartani a jövedelmét az alapnyugdíj elindulásáig.

A MUNKAVÉGZÉS MELLETT FOLYÓSÍTOTT NYUGDÍJ A KÖZSZFÉRÁBAN IS JÁRJON!

Magyarországon a versenyszférában a nyugdíjkorhatár elérése után is korlátlanul lehet munkát vállalni, amely esetben a munkavállaló a keresete mellett nyugdíjra is jogosult. A közszférában azonban más szabályok érvényesülnek. Általánosságban **ha egy nyugdíjas közalkalmazotti, rendvédelmi, honvédelmi vagy kormányzati szolgálati jogviszonyban helyezkedik el, a munkaviszony ideje alatt a nyugdíj folyósítása szünetel.** Ugyanakkor bizonyos területeken – például a szociális, gyermekvédelmi, gyermekjóléti szolgáltatóknál, valamint köznevelési vagy szakképző intézményekben

– a nyugdíjat munkavégzés idején is folyósítják. Ezt a lehetőséget a közszféra más területeire is ki kell terjeszteni, hogy ezáltal is munkavállalásra ösztönözzük azokat, akik egyébként képesek lennének és szeretnének is dolgozni. Ezért **a nyugdíjra jogosult, de a közszférában dolgozó munkavállalók számára minden esetben legyen biztosított a nyugdíj folyósítása, függetlenül a munkavégzés formájától vagy időtartamától!**

TEGYÜK EGÉSZSÉGESEBBÉ A MUNKAHELYEKET ÉS A MUNKAVÁLLALÓKAT!

Az idősebbek munkaerőpiaci részvételének egyik fő akadály a magyarok rossz általános egészségügyi állapota, amely értelemszerűen az idősebbeket érinti a legnagyobb mértékben. Az Egyensúly Intézet „*Hogyan leszünk egészséges nemzet?*” című szakpolitikai javaslatcsomagjában¹⁶ korábban részletesen foglalkozott a magyarok egészségmutatóinak javításával. Ebben egyebek mellett a következő javaslatok szerepeltek:

Vezessük be **az egészségügyi tao-támogatást!** A komplex egészségmegőrző programot működtető, társasági adót fizető cégek az erre a célra költött összeget teljes egészében vonhassák le az adójukból!

Az állam ösztönözze a munkahelyhez mint az élet kiemelt színteréhez kötött prevenciót a **„Helybe visszük a szűrővizsgálatokat” program kiterjesztésével** a munkahelyi szintre, akár osztott költségvetéssel!

Növeljük a foglalkozás-egészségügy hatékonyságát, mindenekelőtt **az üzemorvosoknak a prevenciós tevékenységbe történő bevonása révén!**

Ötévente történjen meg **a 35–64 éves korosztály általános egészségi állapotfelmérése!**

A javaslatcsomagban ezeken túl minden korcsoportra és részterületre (így a több testmozgás vagy az egészségesebb táplálkozás ösztönzésére, a modern technológiai eszközök

¹⁶ Egyensúly Intézet (2022): *Hogyan leszünk egészséges nemzet?* Egyensúly Intézet, https://egyensulyintezet.hu/wp-content/uploads/2022/04/ei_egeszseg_javaslat_v3_web.pdf – utolsó letöltés időpontja: 2024. december 20.

prevenációs alkalmazására) vonatkozóan számos további intézkedés célozza a magyarok általános egészségügyi állapotának javítását. Ezekkel a beavatkozásokkal **jelentősen növelni lehetne az 55 évnél idősebb, dolgozni tudó és akaró munkavállalók munkaerőpiaci részvételét.**

Az érintettek egészségi állapotának megőrzésével és javításával tovább maradhatnak aktívak, miközben csökkenne a korai munkaerőpiaci kirekesztődésük kockázata.

I 4.5. KÖZFOGLALKOZTATÁS

▶ JÁRJON ALANYI JOGON AZ ÉRTELMEZ KÖZMUNKAVÉGZÉS LEHETŐSÉGE!

A közfoglalkoztatás rendszerét úgy kell átalakítani, hogy az képes legyen hatékonyan támogatni a legelesettebbeket a munkaerőpiacról való végleges kirekesztődés elkerülésében, illetve hatékony segítséget tudjon nyújtani nekik a nyílt munkaerőpiacra történő visszatérésben.

A tartós munkapiaci kirekesztettség megelőzése és a szegénységi csapda megtörése érdekében **minden rászoruló számára legyen alanyi jog a közmunka lehetősége, amelyet senkitől sem lehet önkényesen megvonni!** Abban az esetben, ha a közfoglalkoztatást nem sikerül helyben megszervezni, támogassuk az ingázást a legközelebbi elérhető munkahelyre!

A közmunkavégzéshez való jog ne csak munkalehetőséget jelentsen, hanem egyben értelmes, értékteremtő munkavégzéshez való jogot is! Ilyen lehet például egy középület felújítása, a klímaalkalmazkodáshoz kapcsolódó munkafeladatok elvégzése, vagy akár a foglalkoztathatóság javítása új készségek elsajátításával. A közfoglalkoztatás célja nem merülhet ki haszontalan látszatefeladatokban – valódi értéket kell teremtenie.

▶ A KÖZMUNKA SZERVEZÉSE AZ ÖNKORMÁNYZATOK HATÁSKÖRÉBŐL KERÜLJÖN MEGYEI VAGY KÖZPONTI KORMÁNYZATI HATÁSKÖRBE!

A helyi munkaerőpiac védelme és a politikai függőségi viszonyok erősödésének elkerülése érdekében **a közfoglalkoztatás szervezése kerüljön állami vagy megyei hatáskörbe!** Az önkormányzatok továbbra is vehessék igénybe a közfoglalkoztatottak

munkáját, de a feladatok elosztását, szervezését és ellenőrzését állami vagy megyei szintre kell emelni. Az államnak emellett rendszeres ellenőrzésekkel kell fellépnie a feketemunka visszaszorítása érdekében.

▶ A KÖZMUNKÁBÉR ÖSSZEGÉT RÖGZÍTSÜK A MINDENKORI NETTÓ MINIMÁLBÉR 80 SZÁZALÉKÁN!

Amennyiben a közmunka értékteremtő munkavégzést takar, az érte járó juttatás sem szakadhat el radikálisan a piaci munkavégzésért járó minimálbér összegétől. Márpedig az elmúlt évtizedben pontosan ez történt: a közmunkabér 2011-ben még a minimálbér 78 százalékának felelt meg, 2024-re már csupán az 50 százalékának. **A közmunkások mindenkori bérének összegét rögzítsük a mindenkori nettó minimálbér 80 százalékának szintjén!**

▶ VÉGREHAJTÁS ESETÉN MARADJON TÖBB JÖVEDELEM A MUNKAVÁLLALÓNÁL!

A szegénységben élőket gyakran érintő végrehajtási eljárás során ma havi nettó 60 ezer forint feletti jövedelem 33 százaléka letiltható, a munkabér 200 ezer forint feletti része pedig korlátozás nélkül végrehajtható. A munkabér ilyen mértékű elvonása a munkába állással szembeni ösztönzőként hat azok esetében, akik végrehajtható tartozással rendelkeznek. Ha a potenciális munkavállaló legális jövedelmének ilyen nagy hányadát azonnal elvonják, azzal épp a legkiszolgáltatottabbak esélye szűkül arra, hogy a munka révén tudjanak kitörni a szegénységi csapdából. **A jövedelemletiltás alsó határát ezért emeljük a mindenkori nettó minimálbér 60 százalékára! Az efölötti összeg legfeljebb 25 százaléka legyen levonható végrehajtás esetén!**

AZ EGYENSÚLY INTÉZET SZAKPOLITIKAI JAVASLATAI

TERÜLET	JAVASLAT
FÖLDRAJZI ILLESZKEDÉSI ZAVAROK FEOLDÁSA	· Biztosítsunk adókedvezményt a munkavállalók ingázását segítő vállalatoknak!
	· A hátrányos helyzetű térségekben igazítsuk a nagy munkaadók munkarendjéhez a tömegközlekedést!
	· Segítsük az ingázást a falugondnoki szolgálattal és az önkormányzati járművekkel!
	· A szolgáltató az önkormányzatokkal és a környék nagyobb munkaadóival közösen alakítsa ki a menetrendeket!
FIATALOK ÉS ALAPFOKÚ OKTATÁSSAL RENDELKEZŐK MOZGÓSÍTÁSA	· Hozzunk létre különleges munkahelyteremtési zónákat!
	· Azok is legyenek jogosultak álláskeresési járadékra, akiknek korábban nem volt tartós munkaviszonyuk!
A DIPLOMÁSOK ARÁNYÁNAK NÖVELÉSE	· Emeljük 18 évre a tankötelezettségi korhatárt!
	· Mindenkinek legyen lehetősége államilag támogatott képzésben megszerezni az első diplomáját!
	· Növeljük érdemben és tegyük inflációkövetővé a rendszeres, szociális alapú támogatások mértékét a jövedelmi szegénységben élő hallgatók számára!
	· Emeljük 100 ezerre a kollégiumi férőhelyek számát!
	· A felsőoktatási felvételi során az intézményi pontszámok legalább 40 százaléka a hátrányos helyzetért járjon!
	· A hátrányos helyzetű diplomásoknak engedjük el a diákhitel-tartozás 50 százalékát!

A SZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK FOGLALKOZTATÁSÁNAK NÖVELESÉRŐL

TERÜLET	JAVASLAT
AZ 55 ÉV FELETTIEK MUNKAERŐPIACI MOBILIZÁLÁSA	• Csökkentsük a társadalom idős munkavállalókkal szembeni bizalmatlanságát!
	• Hozzunk létre kétpilléres nyugdíjrendszert!
	• A munkavégzés mellett folyósított nyugdíj a közsférában is járjon!
	• Egészségesebb munkahelyeket és munkavállalókat! ¹⁷
A KÖZ- FOGLALKOZTATÁS ÁTALAKÍTÁSA	• Értelmes közfoglalkoztatást és alanyi jogon járó közmunka-lehetőséget!
	• A közmunka megszervezését helyezzük megyei vagy központi kormányzati szintre!
	• A közmunkások bérét rögzítsük a mindenkori nettó minimálbér 80 százalékanak szintjén!
VÉGREHAJTÁSI RENDSZER LAZÍTÁSA	• Végrehajtás esetén maradjon több jövedelem a munkavállalónál!

¹⁷ A magyarok egészségügyi állapotának javítását célzó intézkedések és az ezeket megalapozó elemzés az Egyensúly Intézet Hogyan leszünk egészséges nemzet? című népegészségügyi javaslatcsomagjában olvasható.

RÓLUNK

Az Egyensúly Intézet Magyarország független agytrösztje. A magyar politikai gondolkodásmód megújítása érdekében országvíziót alkotunk, valamint részletes szakpolitikai javaslatokat és stratégiákat dolgozunk ki. Folyamatos párbeszédben vagyunk a legfontosabb politikai, gazdasági és kulturális döntéshozókkal. Meggyőzzük őket szakpolitikai javaslataink megvalósításának fontosságáról, és szakmai segítséget biztosítunk ehhez a munkához.

VÍZIÓNK

Az Egyensúly Intézet olyan Magyarországon hisz, ahol a közbeszédet nem a politikai hatalmi harc, hanem az ország jövőjéről szóló szakmai vita és az ezekből kialakuló konszenzus uralja. Az Egyensúly Intézet 2020-ban jelentette meg politikai-gazdasági-társadalmi vízióját Magyarország 2030 – Jövőkép a magyaroknak címmel, amelyben kijelölte a gazdagabb és boldogabb Magyarország felé vezető út fő irányait.

MISSZIÓNK

A Magyarország 2030 című jövőkép alapján az Egyensúly Intézet a magyarok közösségére épülő, okos és tiszta ország megteremtésén dolgozik. Ennek érdekében az ország fejlődését szolgáló, vonzó és megvalósítható szakpolitikai javaslatokat írunk és vitatunk meg, a legjobb hazai és nemzetközi szakértőkkel közösen. Célunk, hogy a jelenlegi és leendő politikai és gazdasági döntéshozók megismerjék, elfogadják és megvalósítsák javaslatainkat.

ALAPÉRTÉKEINK

Az Egyensúly Intézet jövő- és megoldásorientált szakpolitikai agytröszt. Minden hazai és külföldi párttól, politikai, gazdasági érdekcsoporttól független, autonóm intézmény. Kizárólagos célja, hogy vízióalkotó munkájával, a vélemények békés ütköztetésével, valamint szakpolitikai megoldási javaslatainak határozott képviselésével hozzájáruljon egy sikeresebb és boldogabb Magyarország megteremtéséhez. Az Egyensúly Intézet minden olyan döntéshozóval és véleményformálóval kész együttműködni, aki azonosulni tud Magyarország 2030 című országvíziónk alapértékeivel.

CSAPATUNK

Az Egyensúly Intézet munkatársai és tanácsadó testületének tagjai olyan nemzetközileg elismert szakértők, akiket saját területükön a legjobb kutatók és elemzők között tartanak számon. Agytrösztünk munkáját több mint 30 szakértő segíti, köztük közgazdászok, szociológusok, politológusok, nemzetközi szakértők, urbanisták és klímakutatók.

SZAKÉRTŐINK

BOROS TAMÁS

Igazgató és társalapító

Az Egyensúly Intézet igazgatója és társalapítója. Az egyik vezető európai agytröszt, a brüsszeli székhelyű Foundation for European Progressive Studies (FEPS) tudományos tanácsának tagja. A Policy Solutions elemző- és tanácsadó intézet korábbi tártulajdonosa és -igazgatója. Rendszeres vendége volt politikai elemző műsoroknak, gyakran nyilatkozik vezető nemzetközi médiumoknak. Korábban szakértőként dolgozott az Európai Bizottságban és a Magyar Köztársaság Külügyminisztériumában. Kutatási területe a magyar és az európai uniós politikai kommunikáció, illetve a populizmus.

FILIPPOV GÁBOR

Kutatási igazgató

Az Egyensúly Intézet kutatási igazgatója. Korábban országgyűlési szakértőként, majd a Magyar Progresszív Intézet politikai elemzőjeként és vezető elemzőjeként dolgozott. Elemzései, kommentárjai számos hazai és külföldi sajtótermékben megjelentek, televíziós és rádiós műsorok gyakori vendége. Kutatási területe az európai, valamint a magyar szélsőjobboldal, az antiszemitizmus és az iszlamofóbia története és jelene, illetve a modern autokráciák működése.

KOZÁK ÁKOS

Gazdaságkutatási igazgató és társalapító

Az Egyensúly Intézet gazdaságkutatási igazgatója és társalapítója. Korábban közel harminc éven keresztül a GfK Hungária Piackutató igazgatója volt. A Magyar Marketing Szövetség korábbi elnöke. A Budapesti Gazdasági Egyetem korábbi docense, jelenleg a Kibergazdaság-kutató Központ tudományos munkatársa. Számos felsőfokú piackutatási tananyag szerzője, illetve társszerzője. 2008-ban Klauzál Gábor-díjat kapott. Szakterülete a jövőkutatás és a fogyasztói tanulmányok. PhD-fokozatát fogyasztásszociológiából szerezte.

CSERNUS DÓRA

Klíma-, energia- és környezetpolitikai igazgató

Az Egyensúly Intézet klíma-, energia- és környezetpolitikai igazgatója. Tanácsadóként dolgozott a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztériumban, a Jövő Nemzedékek Országgyűlési Biztosának Hivatalában és a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztériumban, ahol Magyarország álláspontját képviselte különböző EU, ENSZ és OECD fórumokon. Később a Klímapolitika Kutató és Tanácsadó Kft. nemzetközi fejlesztésekért felelős igazgatójaként, majd független környezet- és klímapolitikai szakértőként kamatoztatta tudását. Fő szakterülete a klímapolitika, a levegőtisztaság-védelem és a vízvédelem.

MAREK BERTRAM

Vezető elemző

Az Egyensúly Intézet vezető elemzője, politikai pszichológus. Az ELTE-n politológia BA-t, a BME-n kommunikáció és médiatudomány MA-t, a University of Kenten pedig politikai pszichológia MSc-t végzett. Jelenleg az ELTE PPK PhD hallgatója és Friedrich Ebert Stiftung korábbi ösztöndíjasa. Kutatási témája a nosztalgia és a rendszerkritika kapcsolata. Kommunikációt, statisztikát és módszertant oktat az ELTE-n.

SZABÓ BARNA

Vezető közgazdász

Az Egyensúly Intézet vezető közgazdásza. Dolgozott a Nemzetközi Valutaalap (IMF), valamint az Egyesült Királyság központi bankjának, a Bank of Englandnek kötelékében. Több mint fél tucat más külföldi jegybanknál működött közre előrejelzési rendszerek kiépítésében. Korábban a prágai székhelyű OGREsearch makroökonómiai tanácsadó cég elemzője. Szakterülete a makroökonómiai modellezés és előrejelzés. A barcelonai Pompeu Fabra Egyetemen szerzett doktori fokozatot.

Magyarország jövő időben ►►

Egyensúly Intézet

**Egyensúly
Intézet**

Cím: **H-1026 Budapest, Szilágyi Erzsébet fasor 73.**
Telefon: **+36 1 249 5238**

Honlap: **www.eib.hu**
E-mail: **eib@eib.hu**

Facebook

LinkedIn

